

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-4-17-22>

 <https://orcid.org/0000-0002-2603-0596>

ПАРЧЕВСЬКИЙ Рафал

доктор філософії з технічних наук,
Військовий технологічний університет у Варшаві, Польща
e-mail: rafal.parczewski1@wat.edu.pl

 <https://orcid.org/0009-0004-5377-9588>

СІГНАР Елізабета

лікарка,
Академія прикладних наук у Новий Сонч, Польща
e-mail: esygnar@ans-ns.edu.pl

 <https://orcid.org/0009-0009-8486-5274>

СЛУСАКОВИЧ Станіслав

магістр,
Військовий технологічний університет у Варшаві, Польща
e-mail: stanislaw.slusakowicz@wat.edu.pl

 <https://orcid.org/0009-0001-0243-2902>

КОМАРЬ Іван

аспірант катедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: Naskaratel@gmail.com

УДК 37.035:355.01(045)

ВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА МОЛОДІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Військова підготовка в наш час, безсумнівно, є важливим елементом суспільства. Збройний конфлікт на території України показує, що цивільне населення недостатньо підготовлене до адекватної реакції на загрози.

Зазвичай в установах і у навчальних закладах можна зустріти інструкції або рекомендації стосовно пожежної безпеки або охорони праці. Однак в умовах сучасних збройних конфліктів актуалізувалася потреба в інформаційних кампаніях, спрямованих на інструктування населення щодо оповіщень про загрози, збирання евакуаційного рюкзак, ознайомлення з правилами користування укриттями тощо.

Як відомо, за короткий час неможливо навчити цивільне населення правилам поведінки в ситуаціях загрози. Однак можна поступово впроваджувати в освітні програми навчальних закладів теми, що мають на меті формування у здобувачів освіти знань правильної поведінки (реакції) у небезпечних ситуаціях.

Метою статті є мотивування доцільності навчання дітям при військовій загрозі цивільного населення не тільки в Польщі й Україні, а й в інших європейських країнах.

Предметом статті є висвітлення ролі військової підготовки молоді для забезпечення адекватної поведінки в ситуаціях військових загроз.

Ключові слова: навчання; освіта; цивільна оборона; молодь; військо; безпека.

Вступ. Прикордонні райони завжди були якимось чином захищені від можливого нападу ворожої країни. Часто саме географічне положення забезпечувало природний захист у вигляді водних, гірських та інших перешкод. Однак це не виключало можли-

вість нападу з боку ворога в будь-який момент. Тому завданням державного апарату кожної країни є гарантування належного рівня безпеки цивільного населення, яке проживає на даній території. Виникаючий збройний конфлікт лише збільшує загрози, які можуть стати небезпечними для цивільного населення.

Мінімізація або повне усунення загроз є завданням державного апарату та відповідних служб, однак це неможливо без відповідних заходів. Одним із таких заходів є організація в системі освіти, починаючи з дитячого садка, засвоєння базових знань про евакуацію або правильну інтерпретацію систем оповіщення. Навчання цьому може відбуватися через ігри, сенс яких діти можуть і не зрозуміти, але участь у них сформує звички, необхідні для збереження життя або здоров'я в умовах загроз.

Прооборонна освіта або освіта з питань безпеки є найефективнішою формою протидії загрозам на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Вона є основою для формування безпеки населення, маючи великий вплив на набуття знань та навичок, необхідних для правильної поведінки у разі виникнення загроз та криз (у широкому розумінні). Провідним соціальним завданням освіти є необхідність розвитку свідомості суспільства в галузі безпеки та формування звичок, що забезпечують її зміцнення. Для реалізації цього завдання необхідне залучення багатьох соціальних інституцій: сім'ї, школи, уста-

нов, державного апарату.

У процесі навчання важливу роль відіграють організації і державні структури, що займаються питаннями оборони (Soler, 2017). Дослідження питань безпеки мають важливе значення для формування державної політики, оскільки безпека є потребою кожної людини (Płoski, 2021). Стан, у якому людина почуває себе захищеною і водночас здатною боротися з можливими загрозами, можна вважати безпекою.

У літературі з питань безпеки зустрічаються різні тлумачення цього поняття, що пропонуються багатьма дослідниками та авторами, виходячи з різних точок зору.

Як слушно зазначають J. Kobets та T. Strutynska (2025), сучасний світ характеризується взаємозалежністю держав і суспільств. Загрози стають все більш складними та багатовимірними. Тероризм, торгівля людьми, організована злочинність тощо не обмежуються межами окремих держав (Kobets, 2025).

Збройні конфлікти становлять пряму й масштабну загрозу для життя людей. Бо сучасні війни також призводять до руйнування екосистеми, зокрема до забруднення повітря, води та ґрунту (Kovalchuk, 2025). Тому війни є вкрай негативним явищем у багатоаспектному розумінні, що вимагає необхідності проведення на відповідних рівнях та у відповідних сферах діяльності різноманітних інформаційних кампаній, спрямованих на поступове просвітництво суспільства, зокрема його наймолодшої частини.

Військова підготовка в цивільному секторі. У країні військові навчання для цивільного населення в основному проводять кваліфіковані військовослужбовці або співробітники окремих служб чи державних установ. Кожна установа спеціалізується на боротьбі із загрозами в певній галузі, приміром, інформаційній, природоохоронній, харчовій, промисловій та ін. Тому під час зустрічей чи бесід у навчальних закладах часто можна зустріти представників різних видів служб чи державних установ.

У Польщі, як і в багатьох інших європейських країнах, проводяться кампанії та навчання для цивільних осіб. Такі навчання мають на меті набуття базових навичок поведінки зі зброєю, орієнтування на місцевості, надання медичної допомоги або кібербезпеки. До них залучаються багато людей різного віку та різного рівня підготовки. Тому доцільним слід вважати практику впровадження системи військових

навчань у навчальні програми закладів освіти.

Вже протягом тривалого часу відбуваються зміни в навчальних програмах закладів освіти, особливо у класах, де навчаються учні в уніформі. Аналізуючи результати навчання цієї категорії учнів у школах Свентокшиського воєводства, можна зробити короткий огляд оборонних тренінгів, що проводяться у навчальних закладах Польщі в рамках базової програми загальної освіти з предмету «Освіта для безпеки». В межах цього предмета реалізуються деякі питання, пов'язані з безпекою, що стосуються головним чином проблем різних загроз у мирний час та поведінки в кризових ситуаціях.

Частина шкіл приєдналася до Програми сертифікованих військових класів (CWKM). Основною метою цієї програми є систематизація та уніфікація військової підготовки учнів. З 2020/2021 навчального року школи, що беруть участь у згаданій програмі CWKM, могли подавати заявки на створення відділень військової підготовки (OPW). Головною метою таких програм було посилення оборонної освіти (Edukacja obronna w klasach, 2024).

Перші 130 відділень військової підготовки почали функціонувати у 2020 році. Протягом наступних років міністр національної оборони видав відповідно:

- у 2021 році – 20 дозволів,
- у 2022 році – 115 дозволів,
- у 2023 році – 219 дозволів і
- у 2024 році – 60 дозволів

на організацію військової підготовки (Glińska, 2023).

Однак не всі середні школи приймають рішення щодо участі у програмах такого типу. Тому іншим навчальним закладам рекомендується проводити оборонні навчання на добровільній основі за допомогою індивідуальних програм. Директори або керівники навчальних закладів можуть направляти своїх підопічних на різні види навчань або кампаній, що проводяться державними установами.

Цього року в Польщі Міністерство національної оборони запустило нову загальнонаціональну програму добровільних оборонних тренувань «У готовності», метою якої є зміцнення стійкості громадян та безпеки держави. Це перша в Польщі така широка ініціатива, що формує громадянську готовність і дозволяє кожній повнолітній особі набути практичних навичок, необхідних для того, щоб знати, як реагувати в кризових ситуаціях – від першої

допомоги, виживання та безпеки вдома, до кібербезпеки (Wziątek-Ładosz, 2025). Ця програма є чудовою нагодою для набуття цінних навичок, які можуть бути корисними в кризових ситуаціях та в умовах реальної війни.

Слід зазначити, що у Польщі проводяться тренінги на місцевому рівні – наприклад, у Зеленій Гурі місцева влада запровадила програму «Безпечний дошкільник, безпечний учень». Ця програма спрямована на підготовку вчителів до надання першої допомоги. Співробітники поліції та державної пожежної служби навчали вчителів діям в умовах небезпек (Nowy program, 2025). Такі тренінги та кампанії є надзвичайно цінними, оскільки вчителі можуть вміло передавати набуті знання наймолодшим дітям. Кваліфікованому вчителю, безсумнівно, буде легше налагодити контакт і достукатися до наймолодших дітей. Звичайно, солдати та державні службовці викликають довіру, але саме вчитель може ефективно передавати інформацію своїм підопічним у цікавій формі.

Війна на території України дає можливість іншим країнам усвідомити необхідність освіти населення в різних сферах, включаючи безпілотні літальні апарати (дрони). Балтійські країни, такі як Литва, проводять курси з навчання населення експлуатації та конструювання дронів, інтегруючи їх у концепцію цивільної оборони. Загалом протягом трьох років навчання з пілотування та конструювання дронів мають пройти понад 22 тис. осіб, у тому числі близько 15,5 тис. дорослих і 7 тис. дітей. Програма передбачає різні навчальні групи за віком: молодші учні (від восьми років) мають навчитися складати прості дрони та керувати ними, а старші – здобувати базові навички пілотування дронів (Kuczyńska-Zonik, Gołębiowska, 2025).

Дрони, слугуючи інструментом для ведення військових дій, можуть виконувати функції допомоги службам у боротьбі з небезпеками, наприклад, пожежами чи повеннями, забезпечувати сільськогосподарські чи інші потреби. Але зараз дрони переважно виконують розвідувальні та моніторингові функції і можуть використовуватися як зброя для боротьби з конкретними цілями.

Використання дронів в освіті вже є доволі поширеним. Завдяки дронній технології діти та молодь можуть розвивати свої інтереси в багатьох сферах, як технічних, так і гуманітарних. Розвиток м'яких нави-

чок у дітей завдяки використанню дронів може стати більш ефективним, а для вчителів форма викладання певного предмета може бути більш цікавою, особливо під час практичних занять.

В Україні умовах тривалої війни питання військової підготовки молоді набули стратегічного значення для національної безпеки. Освітня система відіграє ключову роль у формуванні у молодого покоління військово-прикладних компетентностей, громадянської відповідальності та готовності до дій у ситуаціях підвищеної небезпеки.

Сучасна державна політика у сфері освіти орієнтована на інтеграцію елементів військової підготовки на всіх рівнях навчання. Верховною Радою України у 2024 року було прийнято зміни щодо організації шкільного предмета «Захист України» та затверджено новий підхід до його викладання.

Це обумовило впровадження нової моделі організації навчання предмету «Захист України» у закладах загальної середньої освіти, яка передбачає не лише стрілецьку, а й тактичну, домедичну та топографічну підготовку. У змісті предмета акцентовано увагу на практичних навичках, використанні симуляційних технологій та поєднанні теорії з реальними тренувальними сценаріями. Поєднання практики та теорії дає можливість формування комплексної безпекової компетентності учнів (Скірда, 2022).

Важливою складовою системи є початкова військова підготовка молоді у професійних та вищих навчальних закладах:

- у закладах професійної освіти реалізуються розширені модулі військової та медичної підготовки, що спрямовуються на формування готовності до участі в територіальній обороні;

- у закладах вищої освіти активно впроваджуються програми допризовної, резервістської та психологічної підготовки студентів, які охоплюють тренінги з домедичної допомоги, стресостійкості, безпекової поведінки в надзвичайних ситуаціях та базової тактичної грамотності.

Значну роль у формуванні військово-патріотичних компетентностей молоді відіграють позашкільні та громадські ініціативи. Організації «Пласт», «Сокіл», ветеранські структури та молодіжні військово-спортивні клуби сприяють розвитку дисципліни, лідерських якостей, фізичної підготовки та громадянської відповідальності молоді. Такі організації є важливими аген-

тами формування національної ідентичності та громадянської стійкості молодого покоління (Остапенко, Тимчик, 2021).

Підготовка молоді спрямовується на наближення до стандартів країн НАТО, особливо у сфері тактичної медицини, стрілецької підготовки та практик підготовки молодших командирів. Впровадження VR-симуляторів, електронних тирів і ситуаційного моделювання дозволяє підвищити якість навчання та ступінь готовності молоді до дій у реальних умовах небезпеки (Приходько, 2023).

Окреме місце в Україні відводиться дронівій підготовці молоді. У сучасних умовах розвитку технологій та зростання ризиків для національної безпеки дронова підготовка поступово стає складовою частиною освітнього процесу в Україні. Використання безпілотних літальних і нелітальних апаратів (дронів) має важливе практичне значення як у військовій, так і в цивільній сферах – від аеророзвідки до інженерних, гуманітарних та пошуково-рятувальних операцій. Інтеграція дронівих технологій у навчальні програми сприяє підвищенню технологічної грамотності та обороноздатності молоді (Модельна навчальна програма «Захист України», 2024; Інструктивно-методичні рекомендації, 2024).

Підготовка молоді у сфері новітніх технологій є ключовим чинником формування компетентності, необхідної для сучасного безпекового середовища. У межах доповненої військово-патріотичної підготовки активно впроваджуються модулі, присвячені основам управління дронами, практичним навичкам пілотування та дотриманню правил безпеки. Таке навчання спрямоване на формування відповідального та свідомого ставлення до використання дронів, що особливо важливо в умовах воєнного стану.

Сьогодні молодь України і Польщі має високий рівень мотивації до освоєння дронівих технологій. Це обумовлено зростанням національних потреб в опануванні молоддю навичок, пов'язаних із безпіотною авіацією, безпілотними транспортними засобами, наземними і морськими дронами. Відтак, у багатьох громадах та освітніх закладах започатковуються гуртки, спеціалізовані курси та тренінгові центри, покликані забезпечувати підготовку операторів дронів на базовому рівні.

Висновки та підсумки. У Польщі, Україні, як і в інших європейських країнах, спостерігається тенденція до збіль-

шення кількості навчань з цивільної оборони для населення, зокрема молоді та дітей. Навчання організується з урахуванням різних інформаційних кампаній в закладах освіти на місцевому і регіональному та національному рівнях. Важливим є також організація більшої кількості спеціалізованих факультативів для вчителів та практичного навчання на постійній основі, оскільки саме вчитель має вміти ефективно передавати знання своїм учням. Володіння педагогом правил евакуації або вміння оповіщувати про окремі ступені тривоги має бути на високому рівні.

Роль відповідальних інституцій у цьому процесі, звичайно, є дуже важливою, проте без підтримки вчителів відповідна підготовка дітей та молоді є неможливою. Як слушно зазначає В. Каравайчик, військова освіта має досить широке значення, включаючи військову підготовку, тобто процес, спрямований на розвиток конкретних навичок, необхідних на полі бою (Karawajcyk, 2010). Військова освіта солдатів спрямовується на спеціалізоване навчання у військовій сфері. Однак частину спеціалізованих знань солдати можуть передавати цивільному населенню. У типово військовій сфері солдати є фахівцями у своїх галузях. Що стосується загроз, пов'язаних з критичною інфраструктурою, то, безсумнівно, такі формування, як поліція чи державна пожежна служба (державна служба з надзвичайних ситуацій), є відповідними інституціями для просвіти цивільного населення.

Слід зазначити, що освітні кампанії та тренінги з цивільної оборони для молодших учнів повинні охоплювати широкий спектр тем. У програмах тренінгів мають бути присутні як військові питання, так і питання, пов'язані з кризовим управлінням. Пожежі, повені, аварії чи пандемії – це явища, які трапляються значно частіше, ніж типові військові дії. Тому в програмах навчальних закладів різних рівнів мають бути передбачені питання навчання основним елементам боротьби з пожежею чи повінню, а також елементам медицини чи бойових мистецтв.

У наш час використання вогнепальної зброї в цілях самооборони є крайнім, хоча й дозволеним заходом, тому навчання правилам її використання є цілком доречним. Важливо пам'ятати, що в освітніх закладах трапляються небажані події. Іноді нападники атакують і педагогічний персонал. Тому відповідні програми самооборони для вчителів мають організовуватися системно.

В освітніх закладах чимраз частіше мають запроваджуватися навчальні програми, що охоплюють військові питання не лише для вчителів, а й для учнів. Керівний склад закладів освіти має будь-яким способом інформувати вчителів, батьків та учнів про існуючі та потенційні загрози.

Слід продовжувати створювати листівки, карти укриттів, правила реагування на різні типи тривоги (скасування тривоги). Місцева влада повинна все частіше організовувати практичні навчання з використанням тривожних сирен. Належне поширення повідомлень та швидка реакція громади полегшують установам вжиття заходів щодо конкретної загрози.

Згадані дрони вже були помітні під час пандемії COVID-19 і з того часу постійно розвивають свої функціональні можливості. Вони можуть бути корисним освітнім інструментом, можуть слугувати підтримкою для різних служб, але можуть бути й небезпечними. Тому слід пам'ятати про правові норми, які мають бути адаптовані до конкретних загроз.

Окремо слід зазначити, що в Україні військова підготовка молоді поступово набуває цілісного, багаторівневого та системного характеру, що відповідає сучасним безпековим викликам та вимогам воєнного часу. Інтеграція навчального предмета «Захист України» в систему шкільної і професійної підготовки спрямовується на розвиток опанування основами військової підготовки, а активна участь молоді у громадських і позашкільних ініціативах є завершальною складовою моделі оборонної освіти. У перспективах подальшого розвитку освіти важливим є поглиблення співпраці державних структур, громадського сектору та освітніх установ у питаннях адаптації змісту початкової військової підготовки до стандартів НАТО й актуальних умов воєнного середовища.

Список бібліографічних посилань

- Edukacja obronna w klasach, 2024 – Edukacja obronna w klasach mundurowych szkół województwa świętokrzyskiego. Informacja o wynikach kontroli. LKI.430.2.2024, № сертифікату 36/2024/P/24/060/LKI. Delegacja w Kielcach, Warszawa.
- Glińska, 2024 – Glińska, P. (2024). Ile OPW w 2025 roku? URL: <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/42765?l=Ile-OPW-w-2025-roku>.
- Karawajczyk, 2010 – Karawajczyk, W. (2010). Wyzwania dla edukacji wojskowej na początku XXI wieku. *Colloquium*, 2: 105–116.
- Kobets, 2025 – Kobets, J., Strutynska, T. (2025). Współpraca międzynarodowa w przeciwdziałaniu zagrożeniom globalnym. *Prawo i Bezpieczeństwo*, 1(4): 7–17. Doi: <https://doi.org/10.4467/29567610PIB.25.001.21859>.

- Kovalchuk, 2025 – Kovalchuk, K. (2025). Zanieczyszczenie środowiska w wyniku działań wojennych. W Żurawski, S., Oskierko, M., Tajak-Bobek, A., Czernastek, M. *Współczesne dylematy bezpieczeństwa i zarządzania*. Chełm–Kraków: Chełmskie Towarzystwo Naukowe. S. 129–140.
- Kuczyńska-Zonik, Gołębiowska, 2025 – Kuczyńska-Zonik, A., Gołębiowska, M. (2025). Państwa bałtyckie prowadzą szkolenia w zakresie obsługi i budowy dronów. *Komentarze IEŚ*, 1436(176). URL: <https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2025/09/ies-komentarze-1436-176-2025.pdf>.
- Nowy program, 2025 – Nowy program dla nauczycieli (2025). Przejdą szkolenia z policją, wojskiem i z medykami. *Portal DLAEDUKACJI.PL*. URL: <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/samorząd-wspiera-uczelnie-3-mln-zł-na-promocje-studiowania-w-lodzkiem,642612.html?mp=promo>.
- Płocki, 2021 – Płocki, R. (2021). Badania nad poczuciem bezpieczeństwa – wybrane zagadnienia. W Krzewniak, D. (red.). *Bezpieczny wymiar bezpieczeństwa*. Siedlce: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego. S. 171–175.
- Soler, 2017 – Soler, U. (2017). Rola organizacji młodzieżowych w polskiej edukacji proobronnej – jaka przyszłość? *Edukacja – Technika – Informatyka*, 3/VII: 48–53.
- Wziętek-Ladosz, 2025 – Wziętek-Ladosz, J. (2025). Cyberbezpieczeństwo 2026: ransomware, deepfake'i i wojna agentów AI. *Biznes w Praktyce*. URL: <https://ceo.com.pl/cyberbezpieczenstwo-2026-ransomware-deepfakei-i-wojna-agentow-ai-65551>.
- Інструктивно-методичні рекомендації, 2024 – Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році: додаток до листа МОН від 30.08.2024 № 1.1/15776-24. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Zachyst_Ukrayiny.pdf.
- Модельна навчальна програма «Захист України», 2024 – Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти: рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 08.08.2024 року № 1116) і погоджено МО України листом від 24.04.2024 № 220/5643. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/08/13/MNP-Zakhyst_Ukrayiny-Intehrovany_kurs-2024.pdf.
- Остапенко, Тимчик, 2021 – Остапенко, О., Тимчик, М. (2021). Військово-патріотична освіта студентів високого сшулу в умовах ідеологічного притистояння. *Теоретичні і методичні проблеми виховання*, 25: 62–73. Doi: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-2-62-73>.
- Приходько, 2023 – Приходько, О.Ю. (2023). Особливості підготовки ліцеїстів за стандартами країн НАТО. *Військова освіта*, 2(48): 221–227. Doi: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/221-227>.
- Скірда, 2022 – Скірда, Т. (2022). Методи військово-патріотичного виховання учнівської молоді у закладах загальної середньої освіти. *Теоретичні і методичні проблеми виховання*, 28: 153–162. Doi: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-153-162>.

References

- Defense education in uniformed classes of schools in the Świętokrzyskie Voivodeship. Information on inspection results. LKI.430.2.2024, certificate number 36/2024/P/24/060/LKI. Delegation in Kielce, Warsaw [in Pol.].

- Glinska, P. (2024). How many OPW in 2025? URL: <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/42765?t=Ile-OPW-w-2025-roku> [in Pol.].
- Karawajczyk, W. (2010). Challenges for military education at the beginning of the 21st century. *Colloquium*, 2: 105–116 [in Pol.].
- Kobets, J., Strutynska, T. (2025). International cooperation in countering global threats. *Law & Security*, 1(4): 7–17. Doi: <https://doi.org/10.4467/29567610PIB.25.001.21859> [in Pol.].
- Kovalchik, K. (2025). Environmental pollution as a result of warfare. In Żurawski, S., Oskierko, M., Tajak-Bobek, A., Czternastek, M. *Contemporary dilemmas of security and management*. Chelms-Krakow: Chelms Scientific Society. Pp. 129–140 [in Pol.].
- Kuczynska-Zonik, A., Gołębiewska, M. (2025). Baltic states conduct training in the operation and construction of drones. *Comments IES*, 1436(176). URL: <https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2025/09/ies-komentarze-1436-176-2025.pdf> [in Pol.].
- New program for teachers (2025). They will undergo training with the police, military, and medical professionals. *Portal DLA EDUKACJI.PL*. URL: <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/samorzad-wspiera-uczelnie-3-mln-zl-na-promocje-studiowania-w-lodzkiem,642612.html?mp=promo> [in Pol.].
- Płocki, R. (2021). Research on the sense of security – selected issues. In Krzewniak, D. (ed.). *The safe dimension of security*. Siedlce: University of Natural Sciences and Humanities Publishing House. Pp. 171–175 [in Pol.].
- Soler, U. (2017). The role of youth organizations in Polish pro-defense education – what future? *Education – Technology – IT*, 3/VII: 48–53 [in Pol.].
- Wziątek-Ładosz, J. (2025). Cybersecurity 2026: Ransomware, Deepfakes, and the War of AI Agents. *Business in Practice*. URL: <https://ceo.com.pl/cyberbezpieczenstwo-2026-ransomware-deepfakei-i-wojna-agentow-ai-65551> [in Pol.].
- Instructional and methodological recommendations for teaching subjects / integrated courses in general secondary education institutions in the 2024/2025 academic year: appendix to the letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated August 30, 2024 No. 1.1/15776-24. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Zachyst_Ukrayiny.pdf [in Ukr.].
- Model curriculum "Defense of Ukraine", 2024 – Model curriculum "Defense of Ukraine. Integrated course" for institutions providing complete general secondary education: recommended by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 08.08.2024 No. 1116) and approved by the Ministry of Defense of Ukraine by letter dated 04.24.2024 No. 220/5643. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/08/13/MNP-Zakhyst_Ukrayiny-Intehrovany.kurs-2024.pdf [in Ukr.].
- Ostapenko, O., Tymchyk, M. (2021). Military-patriotic education of high school students in conditions of ideological oppression. *Theoretical and methodological problems of education*, 25: 62–73. Doi: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-2-62-73> [in Ukr.].
- Prykhodko, O.Yu. (2023). Peculiarities of training lyceum students according to the standards of NATO countries. *Military education*, 2(48): 221–227. Doi: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/221-227> [in Ukr.].
- Skirda, T. (2022). Methods of military-patriotic education of students in secondary education institutions. *Theoretical and methodological problems of education*, 28: 153–162. Doi: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-153-162> [in Ukr.].

PARCHEVSKY Rafal

Ph.D in Engineer,
Military University of Technology in Warsaw, Poland

CYGNAR Elizabeth

Doctor,
Academy of Applied Sciences in Nowy Sącz, Poland

SLUSAKOWICZ Stanislaw

master,
Military University of Technology in Warsaw, Poland

KOMAR Ivan

postgraduate student
at the Department of Educational and Socio-Cultural Management and Social Work,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

MILITARY TRAINING OF YOUTH IN THE EDUCATION SYSTEM

Military training in our time is undoubtedly an important element of society. The armed conflict in Ukraine shows that the civilian population is not sufficiently prepared to adequately respond to threats.

Usually, in institutions and educational institutions, one can find instructions or recommendations regarding fire safety or labor protection. However, in the conditions of modern armed conflicts, the need for information campaigns aimed at instructing the population on threat notifications, assembling an evacuation backpack, familiarizing themselves with the rules for using shelters, etc. has become urgent.

As is known, it is impossible to teach the civilian population the rules of behavior in situations of threat in a short time. However, it is possible to gradually introduce topics into the educational programs of educational institutions that are aimed at forming in students the

knowledge of correct behavior (reaction) in dangerous situations.

The purpose of the article is to motivate the feasibility of training in actions in the event of a military threat to the civilian population not only in Poland and Ukraine, but also in other European countries.

The subject of the article is to highlight the role of military training of young people in ensuring adequate behavior in situations of military threats.

Keywords: training; education; civil defense; youth; army; security.

Одержано редакцією 04.12.2025
Прийнято до публікації 18.12.2025